

Politika životního prostředí v ČR a ve světě

Jiří Fojtík

Environmentální politika

Vznik a vývoj

Definice dle MŽP

- ▶ *„... poskytovat rámec a vodítko pro rozhodování a aktivity na mezinárodní, celostátní, krajské i místní úrovni směřující k dosažení dalšího zlepšení kvality životního prostředí jako celku i stavu jeho složek a součástí. Politika životního prostředí se zaměřuje na uplatnění principů udržitelného rozvoje, na pokračování integrace hlediska životního prostředí do sektorových politik a na zvyšování ekonomické efektivity a sociální přijatelnosti environmentálních programů, projektů a činností.“*

www.mzp.cz

Vznik EP

- ▶ Růst populace —————> Deforestace
  - ▶ Vrchol v Evropě okolo roku 1500
  - ▶ Počátek snahy o zalesnění
  - ▶ Zlepšení s příchodem nových paliv (uhlí, ropa)

- ▶ Průmyslová revoluce —————> Lokální ekologické problémy
  - ▶ Konec 18. století až začátek 20. století
  - ▶ Zhoršení ovzduší způsobené masovým spalováním paliv
  - ▶ Přestavba měst a vytlačení průmyslu na periferie

Vývoj do 80. letech

- ▶ Po druhé světové válce růst populace a její životní úrovně
- ▶ Neustále zvyšující se spotřeba zboží a energií
- ▶ 1952 - „Velký Londýnský Smog“
  - ▶ Okolo 12000 obětí během 4 dnů
- ▶ 1956 - schválení prvního zákona na ochranu ovzduší „Clean Air Act“.
  - ▶ Zákaz topení uhlím v některých oblastech
  - ▶ Podpora elektrického vytápění
  - ▶ Přesunutí uhelných elektráren mimo města
  - ▶ Minimální výška komínů

Zaměření legislativy

- ▶ Mnoho zemí se inspirovalo a začalo provádět vlastní environmentální politiku
- ▶ Zaměřeno spíše na snižování dopadů než produkce znečištění
- ▶ Uzákonění minimálních velikostí komínů
  - ▶ Růst znečištění vyších vrstev atmosféry
  - ▶ Počátek dálkového znečištění a kyselých dešťů
- ▶ 60. a 70. léta počátek přeshraniční spolupráce
- ▶ 70. léta počátek chápání problému znečištění ŽP jako globálního problému

Veřejná iniciativa

- ▶ **Rachel Carsonová „Mlčící jaro“ (Silent Spring, 1962)**
  - ▶ Dopad pesticidů na ŽP a lidské zdraví
- ▶ **1963 - Zahájení Mezinárodního biologického programu**
  - ▶ Snaha o druhovou ochranu na mezinárodní úrovni
- ▶ **1967 - Založení Environmentálního ochranného fondu**
  - ▶ Snaha o zákaz používání insekticidu DDT
- ▶ **Paul Ehrlich „Populační bomba“ (Population Bomb, 1968)**
  - ▶ Popis vazeb mezi populačním růstem, čerpáním zdrojů a ŽP
- ▶ **Garett Hardin „Tragédie společného“ (The Tragedy of the Commons, 1968)**
  - ▶ Odpovědnost za znečištění a nová politika daní a poplatků

Římský klub

- ▶ 1968 - italský průmyslník Aurelio Peccei a skotský vědec Alexander King
- ▶ sdružuje vědce, podnikatele a veřejné činitele, podporující výzkum globálních problémů současnosti a budoucnosti
- ▶ "a group of world citizens, sharing a common concern for the future of humanity."
- ▶ **1972 - Meze růstu (Limits to Growth)**
  - ▶ Varovná prognóza zabývající se vytvořením matematického modelu beroucího v potaz růst obyvatelstva, průmyslovou výrobu, zemědělskou výrobu, zásoby a čerpání přírodních zdrojů a znečištění ŽP
  - ▶ Formulace požadavku „nulového růstu“

Meze růstu

- ▶ stabilizace obyvatelstva (vyrovnáním porodnosti a úmrtnosti),
  - ▶ stabilizace investic do roku 1990, poté jen prostou reprodukci,
  - ▶ snížení spotřeby přírodních zdrojů na čtvrtinu na jednotku výroby,
  - ▶ změny struktury HDP (od materiální spotřeby ke službám),
  - ▶ snížení rozsahu znečišťování prostředí na 1/4 roku 1970,
  - ▶ prodloužení životnosti předmětů dlouhodobé spotřeby,
  - ▶ přesuny v investicích - růst podílu investic do kvality půdy.
- ▶ *Mankind at the Turning Point - 1974, úprava původní zprávy*

Mezinárodní iniciativa

- ▶ **1972, Stocholm** - Konference OSN o ŽP a růstu
  - ▶ Zdrojem znečištění v rozvojových zemích je chudoba a proto je potřeba ekonomického růstu
  - ▶ Přijmutí právně nezávazné **Deklarace o životním prostředí**
- ▶ **1971, Ramsarská úmluva** - o ochraně mokřadů mezinárodního významu
- ▶ **1973, Washingtonská úmluva** - o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
- ▶ **1979, Bernské úmluvy** - zahrnovaly Úmluvu o ochraně evropské fauny a flóry a Úmluvu o ochraně stěhovavých ptáků a volně žijících živočichů
- ▶ **1979, Ženevská úmluva** - o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států

Vývoj v 80. letech

- ▶ Růst rozdílů mezi západem a východem
  - ▶ Pád Berlínské zdi
  - ▶ Začátek rozpadu Sovětského svazu
- ▶ Růst rozdílů mezi severem a jihem
  - ▶ Minimální implementace a dopady mezinárodních dohod
  - ▶ Nárůst populace, znečištění a konfliktů
- ▶ Zlepšení ŽP jen ve vyspělých zemích, a to významně formou outsourcingu rizikového průmyslu do rozvojových zemí
- ▶ Selhání mezinárodních dohod minulého desetiletí

Strategie zachování světa

- ▶ **WSC-World Conservation Strategy - 1980**
- ▶ Strategie Mezinárodní unie pro ochranu přírody a přírodních zdrojů (IUCN)
- ▶ Výzva k tvorbě národních strategií na ochranu ŽP
- ▶ Formulace myšlenky udržitelného rozvoje
- ▶ Za hlavní cíle této strategie bylo ustanoveno:
  - ▶ Udržování nejdůležitějších ekologických procesů
  - ▶ Udržování genetické informace všech druhů
  - ▶ Udržitelné využití všech společenstev a ekosystémů.

Světové komise pro prostředí a rozvoj (WCED)

- ▶ **1983** - zřízena za účelem přezkoumat kritický stav životního prostředí a formulovat globální program proměny
- ▶ **1987** - „**Naše společná budoucnost**“ (Our Common Future)
  - ▶ potřeba přechodu na „**trvale udržitelný rozvoj**“
  - ▶ *„je takový rozvoj, který zajišťuje uspokojování základních potřeb současné generace, aniž by zhoršil podmínky pro uspokojování potřeb generací budoucích.“*
    - ▶ oživit růst
    - ▶ změnit kvalitu růstu
    - ▶ uspokojit základní potřeby, pokud jde o pracovní příležitosti, výživu, energii, vodu a hygienická zařízení
    - ▶ zajistit udržitelnou úroveň populace
    - ▶ uchovat a posílit základnu zdrojů
    - ▶ spojovat ekologická a ekonomická hlediska při rozhodování.

Úmluva o ochraně ozónové vrstvy

- ▶ Růst obav z poškozování ozónové vrstvy
- ▶ 1981 - ustanovení pracovní skupiny, která měla za úkol vytvořit rámcovou globální úmluvu na ochranu ozónové vrstvy
- ▶ 22.3.1985 - podpis výsledné smlouvy ve Vídni pod záštitou UNEP
  - ▶ 22.9.1988 vstoupila v platnost
- ▶ Nedostatečné zavedení konkrétních opatření a regulací
- ▶ Chyběl seznam škodlivých látek

- ▶ Kvůli nedostatkům byl 19.9.1987 podepsán Montrealský Protokol
  - ▶ Závazek regulace spotřeby škodlivých látek na úroveň roku 1986

Vývoj v 90. letech

- ▶ Rostoucí zájem o životní prostředí
- ▶ Rozpad Sovětského Svazu
  - ▶ Pozitivní navýšení mezinárodní spolupráce
  - ▶ Negativní upřednostňování ekonomického růstu
- ▶ Konflikty v Jugoslávii a Iráku
- ▶ Přírodní katastrofy a nemoci jako AIDS
  - ▶ Odváděly zájem od ochrany ŽP

RIO 1992

- ▶ 3. - 14.7.1992 Rio de Janeiro
- ▶ 172 národních delegací + delegace nevládních a mezinárodních organizací
- ▶ Diskutování čtyř základních problémů:
  - ▶ Systematický rozbor postupů produkce, zvláště pak produkce zatěžující životní prostředí
  - ▶ Možnost alternativních zdrojů energie
  - ▶ Rozvoj veřejné dopravy ke snížení městského znečištění
  - ▶ Růst spotřeby vody a její omezené zásoby
- ▶ Přijetí dokumentů a právně závazných smluv k podpisu

Přijaté dokumenty

V rámci jednání byly přijaty tyto dokumenty:

- ▶ **Deklarace o životním prostředí a rozvoji**
  - ▶ Zavádí 27 principů k dosažení udržitelného rozvoje
- ▶ **Agenda 21**
  - ▶ Akční strategický plán snažící se dosáhnout sladění hospodářského a civilního rozvoje společně s ochranou životního prostředí
- ▶ **Základní principy o hospodaření s lesními porosty**

Také došlo k zavedení právně závazných smluv k podpisu:

- ▶ **Úmluva o biodiverzitě**
- ▶ **Rámcová úmluva Spojených národů o změně klimatu**
  - ▶ Cílem je stabilizace koncentrace skleníkových plynů v atmosféře na úrovni, která by měla předejít nebezpečným důsledkům interakce lidstva a klimatu
- ▶ **Úmluva Spojených národů o desertifikaci**

New York - 1997 (RIO + 5)

- ▶ Mimořádné zasedání Valného shromáždění OSN (UNGASS)
- ▶ 23 až 27. července
- ▶ Zhodnocení plnění závěrů Summitu země v Riu 1992
- ▶ Čtyři témata:
  - ▶ Průřezové problémy - nedostatečná rozvojová pomoc a integrace environmentálních politik
  - ▶ Problémy lidské populace - nekontrolovaný růst, nemoci a konflikty
  - ▶ Podpora rozvoje důležitých environmentálních odvětví a omezování průmyslu
  - ▶ Konkrétní problémy složek životního prostředí
- ▶ Výsledné konstatování o neúspěchu RIA 1992

Kjótský Protokol 1997

- ▶ Závazek snížení produkce skleníkových plynů o 5,2%
- ▶ Vstoupil v platnost 16.2.2005
- ▶ Ratifikováno EU, Švýcarsko, Norsko, Kazachstán, Lichtenštejnsko, Ukrajina, Rusko, Bělorusko, Island, Austrálie, Japonsko

Miléniové rozvojové cíle

- ▶ snížení extrémní chudoby a hladu o polovinu
- ▶ dosažení základního vzdělání pro všechny
- ▶ prosazování rovnosti pohlaví
- ▶ snížení úmrtnosti dětí do pěti let o dvě třetiny
- ▶ snížení mateřské úmrtnosti o tři čtvrtiny
- ▶ zamezení šíření HIV/AIDS, malárie a tuberkulózy
- ▶ zajištění trvalé udržitelnosti pro životní prostředí
- ▶ posilování světového partnerství pro rozvoj s důrazem na pomoc, obchod a odpuštění dluhů

Světový summit v Johannesburgu (2002)

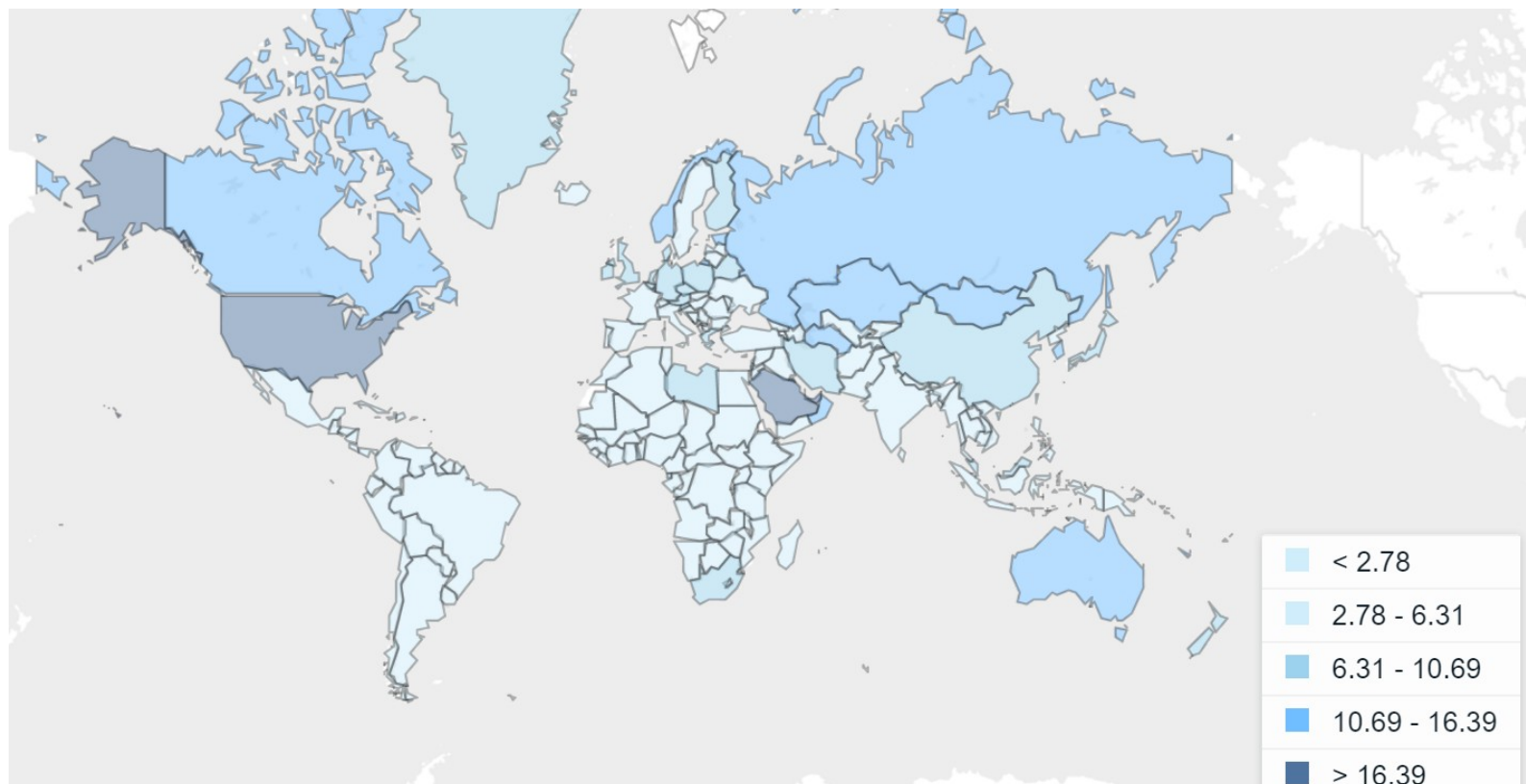
- ▶ Zaměření vytvořených závazků:
  - ▶ Biodiverzita a řízení ekosystému
  - ▶ Zemědělství
  - ▶ Energie
  - ▶ Klimatická změna
  - ▶ Zdraví
- ▶ Kritika nesplnění předpokladů jednání, jen částečné uznání negativního vývoje v předchozím desetiletí

Klimatická konference v Paříži 2015

- ▶ Bylo poprvé dosaženo cíle celosvětové dohody o snižování dopadů klimatických změn
- ▶ Výstupem byla Pařížská dohoda
  - ▶ Omezení růstu skleníkových plynů
  - ▶ Omezení růstu globální teploty o 2 stupně Celsia
  - ▶ Zvyšování schopnosti reagovat a přizpůsobit se nepříznivým klimatickým jevům

Environmentální politika ve světě

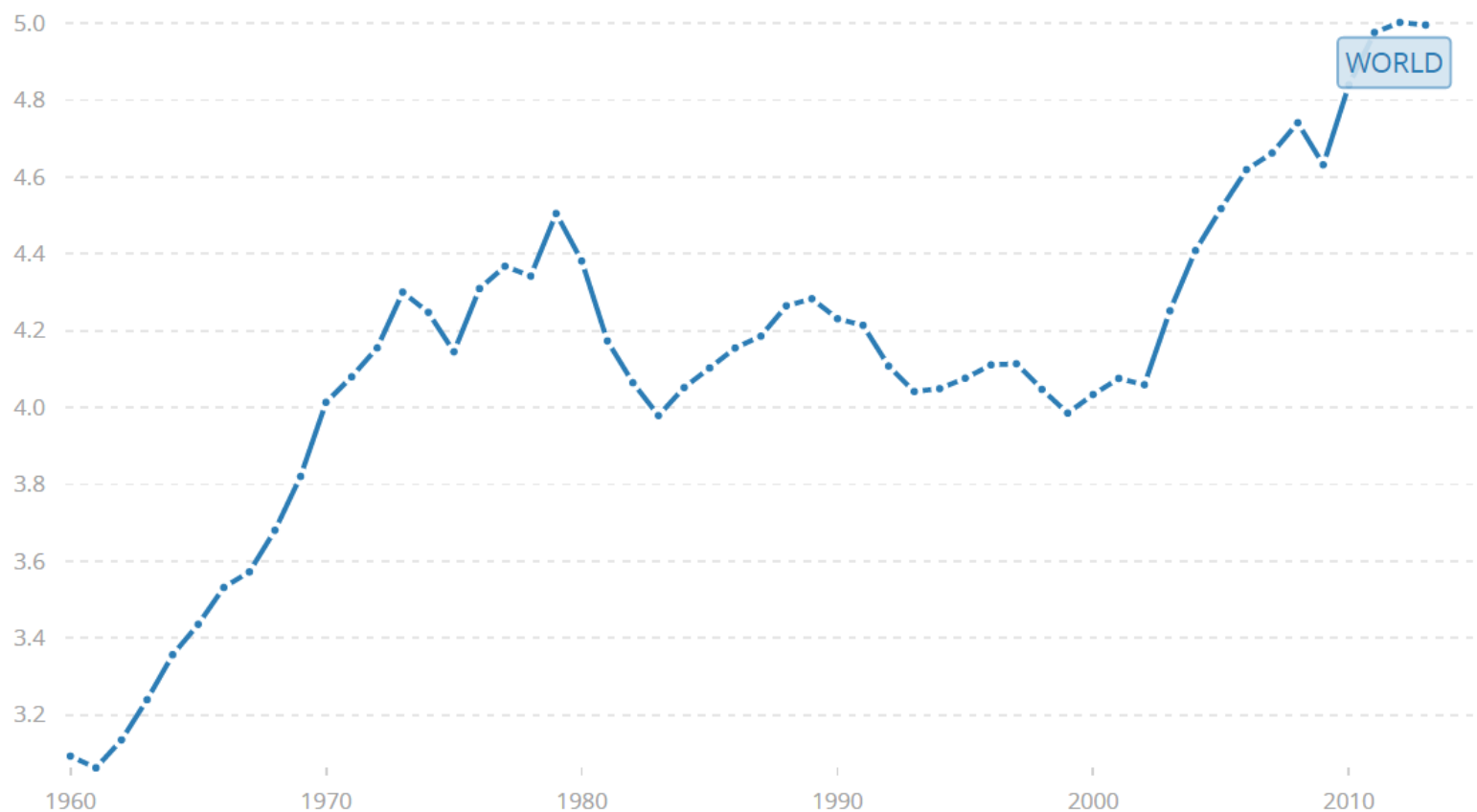
Produkce CO2 na člověka v roce 2013

<http://data.worldbank.org>

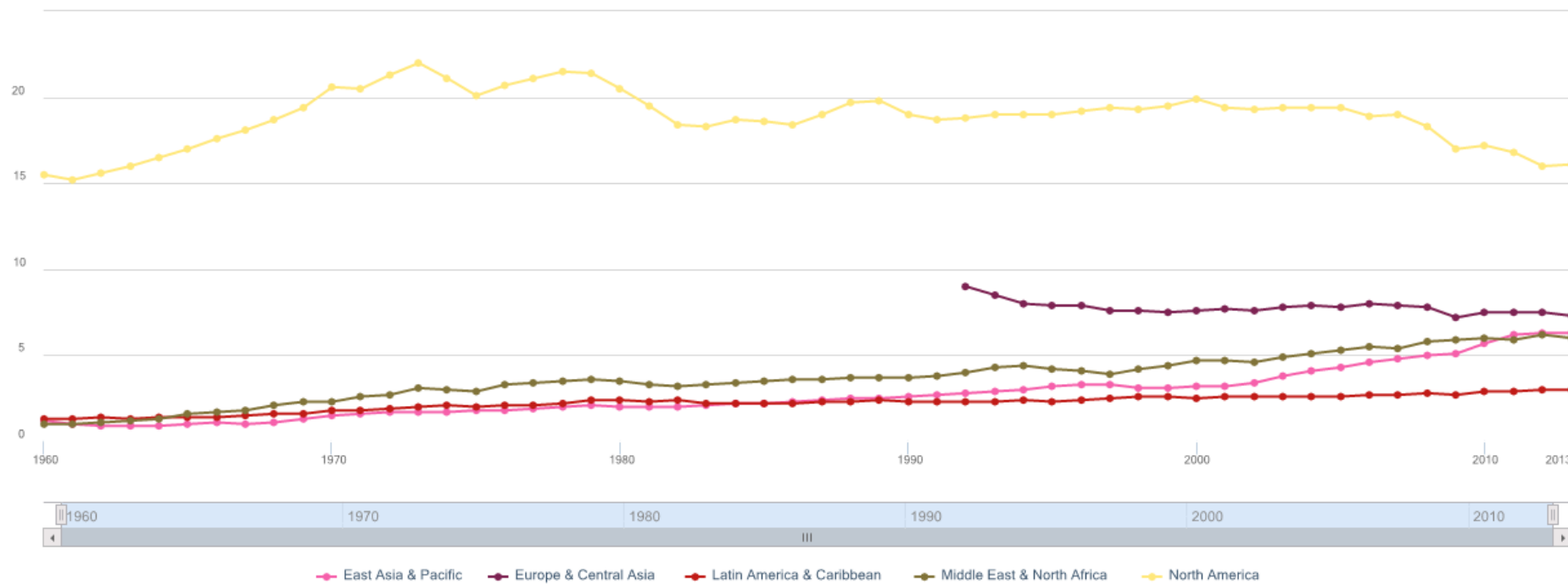

Produkce CO2 na člověka celosvětově

<http://data.worldbank.org>

Produkce CO2 na člověka za světadíl

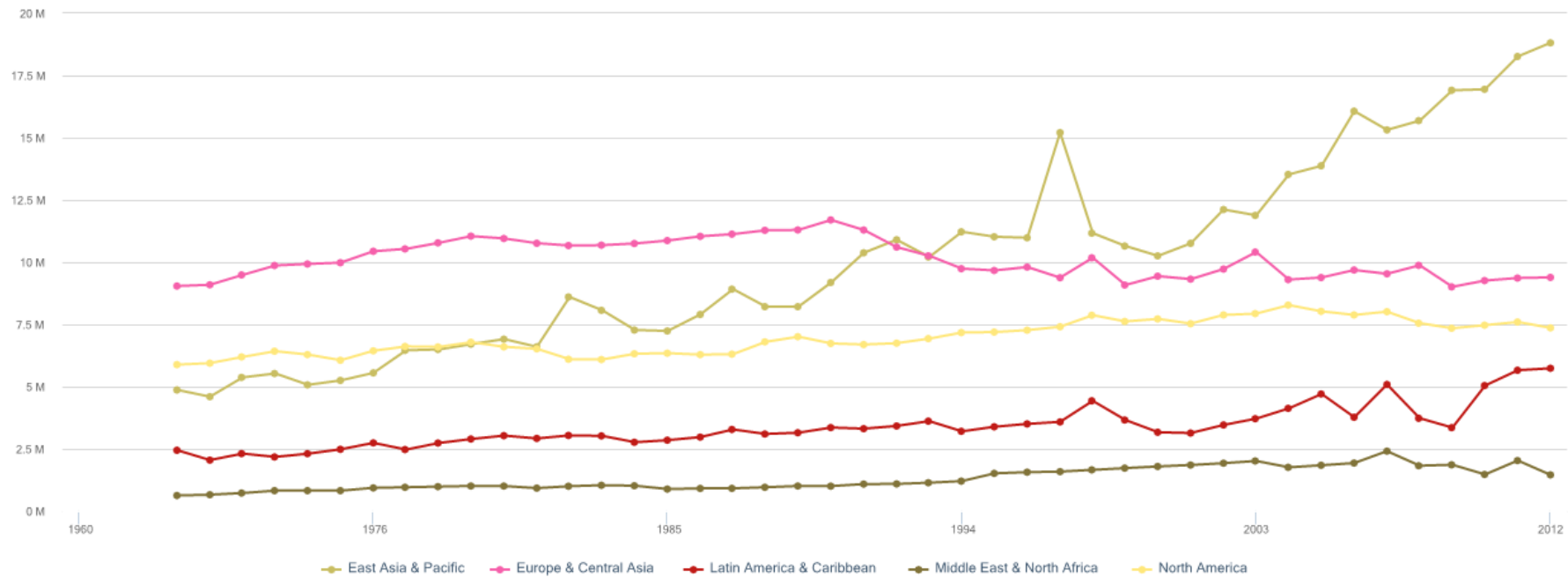
Series : CO2 emissions (metric tons per capita)

Source : World Development Indicators

Created on: 03/21/2017

<http://data.worldbank.org>

Produkce skleníkových plynů v jednotlivých světadílech

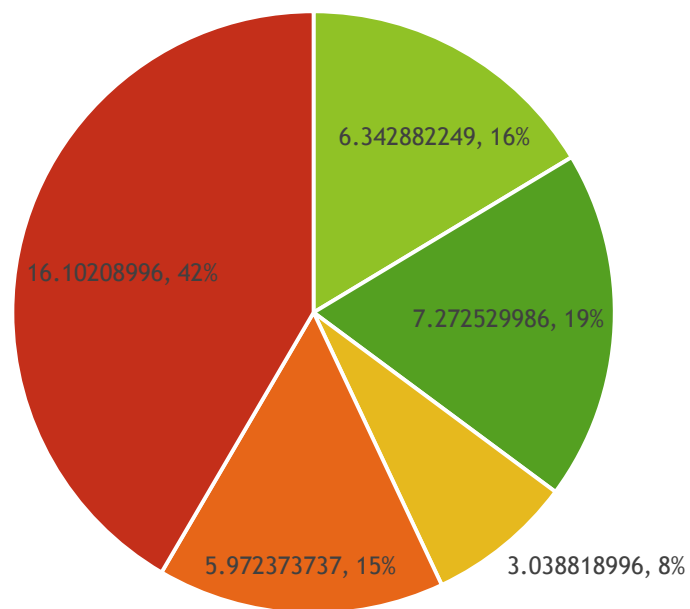
Series : Total greenhouse gas emissions (kt of CO2 equivalent)

Source: World Development Indicators

Created on: 03/21/2017

<http://data.worldbank.org>

Srovnání produkce skleníkových plynů na jednoho obyvatele v roce 2013

■ East Asia & Pacific ■ Europe & Central Asia ■ Latin America & Caribbean ■ Middle East & North Africa ■ North America